

מהדורה למורה – מפתח תשובות

🕎 כסליו–חנוכה • תיכון – מהדורה למורה

מפתח לכל 3 המסלולים (רגיל • חנ״מ • עולים) ולכל המשחקים בחוברות התלמיד

מסלול רגיל

🕵️ בלש הטקסט

האשם/ה: תקווה והתמדה – תקווה והתמדה. הכותב שולל תועלת ("הנר איננו כלי"), שולל כוח ועושר ("לא צבא גדול ולא אוצר") ומדגיש בנייה הדרגתית ותקווה – "הקטע הזה בוחר בשמן".

1. מה מלמד האיסור להשתמש באור הנרות על תפקידם, לפי הקטע? ← שהנר הוא הצהרה ולא כלי (שולל: תועלת האור)
2. מה תפקיד הכלל "מעלין בקודש ואין מורידין" בטיעון של הכותב? ← להראות שהחג נבנה בהדרגה, ערב אחר ערב (שולל: שפע וחגיגה)
3. מה עושה הניגוד "לא צבא גדול ולא אוצר, אלא פך שמן אחד"? ← מעביר את המוקד מכוח ועושר אל מעט שמתמיד (שולל: כוח ושליטה)
4. מדוע הכותב מזכיר את סיפור יוסף? ← כי זו דוגמה נוספת לתקווה שנשמרת גם במצב קשה (שולל: כוח ושליטה)

🗝️ צופן

1. מפרסמים
2. בניינים
3. דולק
4. פיוט
5. עדות

המסר: פיצחתם: אור קטן הוא לא כלי – הוא עדות.

🗺️ תחנות – קוד: הודאה

1. ירושלים, ימי בית שני: חנוכת המקדש מחדש והדלקת המנורה → ה
2. בית המדרש: פרסומי ניסא ↔ הצגת הנס לעיני הרבים • מעלין בקודש ↔ מוסיפים ואין מפחיתים • הנרות הללו ↔ הצהרה שהאור אינו לשימוש • מהדרין מן המהדרין ↔ הידור: נר נוסף בכל ערב → ו
3. קהילות ישראל: חג הבנות ↔ מנהג קהילות צפון אפריקה בראש חודש טבת • ספינג׳ ↔ מאפה טבעת מטוגן מהמטבח הצפון־אפריקאי • לביבות ↔ מאכל מוכר מקהילות מזרח אירופה • ש על הסביבון ↔ סביבונים בתפוצות: נס גדול היה שם → ד
4. שבתות כסלו: חלומות יוסף – תקווה שאינה כבה במצוקה → א
5. מקהלת הטקס: מזמורי תהילים של שבח והודיה → ה

⏳🗂️ מיון

1. כיבושי אלכסנדר מוקדון והתפשטות התרבות ההלניסטית

2. שלטון בית סלווקוס וגזירות על קיום המצוות
3. מרד החשמונאים בהנהגת מתתיהו ובניו
4. טיהור המקדש וחנוכתו מחדש בכ"ה בכסלו
5. קביעת שמונת ימי חנוכה לדורות
6. חיבור הפיוט "מעוז צור" בימי הביניים

- סיבה: הואיל ורצו לפרסם את הנס • משום שהלילות בכסלו ארוכים
- תוצאה: לפיכך מוסיפים נר בכל ערב • כתוצאה מכך נקבע החג לדורות
- ניגוד: אף על פי שהשמן הספיק ליום אחד • ואילו בתפוצות כתוב על הסביבון ש • אולם האור לא כבה

- עובדה: חנוכה מתחיל בכ"ה בכסלו • השמש אינו נמנה עם שמונת הנרות • "מעוז צור" הוא פיוט
- פרשנות: חנוכה הוא בעצם חג של התמדה • פך השמן מסמל את כוחו של המעט • האור בחלון הוא הצהרת זהות

נחשו ובדקו

1. מאיזו זווית כדאי לה לפתוח? ← ברעיון שכל אחד יכול להתחבר אליו – אור בחושך. ההמשך: תמר פתחה בשאלה: "מתי בפעם האחרונה מישהו הדליק בשבילך אור?" באולם השתרר שקט של הקשבה.
2. מה תעשה תמר? ← תסביר את הקשר ותציע לקצר במקום אחר. ההמשך: תמר הסבירה: יוסף הושלך לבור – ובכל זאת חלם. "זה בדיוק פך השמן," אמרה. המורה הסכימה, ותמר קיצרה את הפתיחה.
3. מה יעשו? ← ידליקו נרות לד, והנאום יסביר את הסמל. ההמשך: שמונה נורות לד נדלקו אחת אחת. "גם אור חשמלי יכול לספר סיפור," אמרה תמר, "אם יודעים מה הוא מסמל."
4. מה תענה תמר? ← "בוא נדליק את הנר הבא ביחד". ההמשך: למחרת עמדו שניהם ליד החנוכייה בכניסה. הוא הדליק, היא החזיקה את הדף עם הברכה. "השמש," אמר לה, "זה מה שאת היית אתמול."

יוצא דופן

1. לדלוק – הוא בבניין קל, ואילו השאר בבניינים פיעל והפעיל
2. ספר בראשית – הוא אינו עוסק בחנוכה – אבל בו סיפור יוסף שנקרא בכסלו
3. כדי להאיר את החדר – היא מייחסת לנרות תועלת מעשית – בדיוק מה שהטקסט שולל
4. יוהרה – היא ההפך מהמסר "לא בחיל ולא בכוח" – התנשאות במקום צניעות
5. הלניסטים – הם אלה שבחרו לאמץ את התרבות היוונית – לא המשפחה שהנהיגה את המרד

משחקי סיום

טריוויה: 1) כי הוא מעביר מסר של תקווה שמתאים לכל דור • 2) הפיכת זהות אישית לאמירה ציבורית • 3) מסורת משותפת יכולה להתבטא בדרכים מקומיות • 4) שתיהן מתארות התחלה והכשרה לדרך חדשה • 5) לנרות יש ערך סמלי, לא שימושי • 6) הסמליות של אור בחושך מתחזקת בזכות העונה

נכון/לא נכון: 1) נכון • 2) לא נכון • 3) נכון • 4) לא נכון • 5) נכון • 6) לא נכון • 7) נכון • 8) לא נכון • 9) נכון • 10) לא נכון

מחסן מילים: (1) ולכן • (2) אף על פי ש • (3) בזכות • (4) למרות ש • (5) לסיכום

בלש הניסוח: בהבית המקדש → בבית המקדש • המנהגים של החג משתנה → המנהגים של החג משתנים • לכן → ואילו • ארבעים וארבע נרות → ארבעים וארבעה נרות • למרות → בזכות

מסלול חנ"מ

🕵️ בלש הטקסט

האשם/ה: אביב – אביב. הוא תיקן חוטי חשמל, והוא אוהב לבנות דברים עם נורות.

1. ממה עשויה החנוכייה? ← מנורות לד 💡 (שולל: שקד)
2. מה עשתה נעמה אתמול? ← כתבה מבחן עד הערב (שולל: נעמה)

🗝️ צופן

1. שמונה
2. תקווה
3. מסורת

המסר: פיצחתם. גם אור קטן נותן תקווה.

🗺️ תחנות – קוד: אומץ

1. אולם הטקס: כי זה בטוח יותר → א
2. הספרייה: בספרי המקבים ובתלמוד → ו
3. החלון: כדי לפרסם את הנס → מ
4. הקהילה: מנהג של כבוד לבנות ולנשים → ץ

⏳🗂️ מיון

1. השלטון אסר על מנהגי היהודים
2. החשמונאים מרדו
3. המקדש טוהר ונחנך מחדש
4. נקבע חג לדורות

- עובדה: חנוכה מתחיל בכ"ה בכסלו • השמש מדליק את הנרות • החג נמשך שמונה ימים
- פרשנות: חנוכה הוא חג של תקווה • האור בחלון הוא הצהרה

🔮 נחשו ובדקו

1. מה יעשו במפגש הראשון? ← יכירו ויספרו על עצמם. ההמשך: יובל ועידן מכירים. עידן מספר שהוא אוהב לצייר. 🎨
2. מה יגיד יובל? ← "בוא נמצא הצלחה אחת קטנה". ההמשך: יובל מבקש מעידן לצייר נר אחד. הציור יפה. עידן מחייך. 🕯️

3. מה יעשה עידן? ← יציג את הציורים שלו. ההמשך: שמונה ציורי נרות של עידן תלויים באולם. כולם מתפעלים. 👏

יוצא דופן

1. שולחן – זה שם עצם, לא פועל
2. 😒 ייאוש – זה ההפך מהמסר של החג
3. עוגת גבינה – היא נאפית ולא מטוגנת

משחקי סיום

טריוויה: 1) תקווה במצב קשה • 2) הוא נותן אור לאחרים • 3) לשתף את כולם בחג • 4) כל קהילה התאימה את המנהג לעצמה

נכון/לא נכון: 1) נכון • 2) לא נכון • 3) נכון • 4) לא נכון • 5) נכון • 6) לא נכון

מחסן מילים: (1) ולכן • (2) אבל • (3) אף על פי כן

בלש הניסוח: המנהגים של החג משתנה → המנהגים של החג משתנים • ארבעים וארבע נרות → ארבעים וארבעה נרות • בהבית המקדש → בבית המקדש

מסלול עולים חדשים

🕵️ בלש הטקסט

האשם/ה: נעמי – נעמי. בכרטיס כתוב "חג הבנות", ונעמי סיפרה: "אנחנו חוגגות את חג הבנות".

1. באיזו שפה כתוב הכרטיס? ← רק בעברית (שולל: אלנה)
2. מי לא היה באולפן השבוע? ← מרקו (שולל: מרקו)
3. איזה מנהג כתוב בכרטיס? ← חג הבנות (שולל: טספאיה)

🗝️ צופן

1. תקווה
2. חלון
3. מקדש
4. לפרסם

המסר: כל הכבוד! עכשיו אתם יודעים להסביר את חנוכה בעברית.

🗺️ תחנות – קוד: תודה

1. לוח השנה: שמונה → ת
2. פינת הפעלים: לפרסם ↔ להראות לכל האנשים • להודות ↔ להגיד תודה • לחגוג ↔ לעשות שמחה בחג → ו
3. השוק: סופגנייה ↔ בצק מטוגן עם ריבה • לביבה ↔ מטוגנת מתפוחי אדמה • ספינג׳ ↔ בצק מטוגן בצורת טבעת • חג הבנות ↔ מנהג בראש חודש טבת → ד
4. החלון: כדי שכולם יראו את האור → ה

⏳🗂️ מיון

1. השלטון אסר על מנהגי היהודים
2. החשמונאים מרדו
3. הם חזרו לבית המקדש
4. הם מצאו פך שמן קטן
5. המנורה דלקה שמונה ימים

- פועל: להדליק • לטגן • לחגוג
- שם עצם: חנוכייה • נר • סביבון

נחשו ובדקו

1. מה היא תכין הכי הרבה? ← סופגניות. ההמשך: כל בוקר אולגה ממלאת מאות סופגניות בריבה.
2. מה היא תעשה? ← תשאל את מנהל המאפייה. ההמשך: המנהל מסביר: "זה זכר לנס פך השמן." אולגה חוזרת ללקוחה ומסבירה בעברית.
3. מה תעשה אולגה? ← תדליק נר עם כולם. ההמשך: אולגה מדליקה נר ראשון בחייה. "עכשיו גם לי יש חנוכה," היא אומרת.

יוצא דופן

1. מאפייה – זה מקום, לא פעולה
2. לחם – הוא לא מטוגן בשמן
3. פחד – זה רגש לא נעים – ההפך מהחג
4. יוסף – הוא לא מסיפור החשמונאים – הוא מסיפור החלומות בתורה

משחקי סיום

טריוויה: 1) גם מעט יכול להספיק, ויש תקווה • 2) להציג שתי פרשנויות שונות • 3) כדי שכל העוברים יראו את האור • 4) ניגוד בין שני חלקים • 5) גם מי שעוזר לאחרים חשוב מאוד

נכון/לא נכון: 1) נכון • 2) לא נכון • 3) נכון • 4) לא נכון • 5) נכון • 6) לא נכון • 7) נכון • 8) לא נכון

מחסן מילים: (1) ולכן • (2) אבל • (3) בנוסף • (4) כך ש

בלש הניסוח: המנהגים של החג שונה → המנהגים של החג שונים • שמונה נרות חדשות → שמונה נרות חדשים • הבית המקדש → בית המקדש

לוודא

- חנוכה תשפ״ז: נר ראשון בערב 4.12.2026 (כ״ה בכסליו) – לוודא
- ראש חודש טבת חל סביב הערב/היום השישי–השביעי של חנוכה – לוודא
- חיבור "מעוז צור" בימי הביניים והאקרוסטיכון "מרדכי" – לוודא
- הלל בחנוכה – תהילים קיג–קיח – לוודא
- "לא בחיל ולא בכוח" – זכריה ד, בהפטרת שבת חנוכה – לוודא
- עמדת הפוסקים לגבי נורת חשמל להדלקה – מנוסח בזהירות; לוודא
- חג הבנות – מנהג קהילות צפון אפריקה; פרטים שונים בין קהילות
- באולם – נרות LED בלבד
- חנוכה 2026 (תשפ״ז): נר ראשון ביום שישי בערב, 4.12.2026 – לוודא בלוח
- ראש חודש טבת חל בתוך חנוכה – לוודא תאריך לשנה הנוכחית
- 44 נרות בסך הכול (36 + 8 שמשים) – חישוב
- המאה ה-2 לפני הספירה, גזרות אנטיוכוס – מוצג לפי המסורת; לוודא ניסוח בכיתה
- „לביבות״ בתנ״ך (שמואל ב׳ י״ג); „סופגנין״ בספרות חז״ל – לוודא
- חג הבנות – מנהג בקהילות מצפון אפריקה (בעיקר תוניסיה ואלג׳יריה) – לוודא פרטים
- ההבדל בהדגשה בין מסורות שונות על חנוכה (המאבק מול נס השמן) – ניסוח כללי, לוודא